

Kartläggning och utvärdering

Vilka kunskaper behöver vi innan vi sätter igång?

Brottsförebyggande arbete kräver kunskap om var problemen finns, hur vi kan identifiera och kartlägga problem, definiera lösningar, gripa in och sedan utvärdera om vi lyckats eller inte. Det är en lång process som kräver kunskap och engagemang av olika aktörer, organisationer och samhället. I denna första workshop fokuserade vi på den första biten – *Kartläggning & analys – vilka kunskaper behöver vi innan vi sätter igång?*

I höst fortsätter vi med en ny workshop fokuserad på *Genomförande av åtgärder mot ett problem*, följt av *Metoder för utvärdering av åtgärdernas resultat*. Mer information om detta ges i augusti.
Välkomna tillbaka!

Vania Ceccato, samordnare för nätverket Säkraplats

Innehåll

Inledning till situationsbaserad prevention	4
Teori i praktiken	6
Att identifiera och kartlägga – visualisering och analys	9
Kartläggning och analys – validitet och reliabilitet	13
Predictive policing – prognosbaserat brottsförebyggande arbete	15
Stadsmiljöns betydelse för säkerhet och trygghet	18
Orsaksanalys av problembilder – grunder om varför och hur	22
Hur går vi vidare?	24

Inledning till situationsbaserad prevention

Marie Torstensson Levander

Marie gav en introduktion till de senaste decenniernas utvecklade perspektiv på situationsbaserad prevention. Under 1980-talet låg fokus på att "tillfället gör tjuven", och åtgärder var inriktade mot systematiska åtgärder i den omedelbara miljön i syfte att öka ansträngningen och minska utbytet för brott, liksom att minska provokationer. Åtminstone i Sverige har den situationsbaserade preventionen försökt tona ned en sådan "miljödeterminism" och se individen som en aktiv agent i den miljö hon/han vistas. Kompletterande åtgärder med ett långsiktigt fokus på att minska individens benägenhet att begå brott, liksom att minska förekomsten av situationer som bidrar till individens motivation att begå brott, har blivit allt viktigare beståndsdelar i ekvationen.

I modern situationell handlingsteori betonas att handlingar har en bakomliggande situationell orsak. Brott ses som resultatet av en valprocess - en frivillig och/eller vanemässig handling. Själva valet är *situationellt*, det vill säga resultatet av den motivation som uppstår när man utsätts för en frestelse eller provokation. Brott ses som en moralhandling som baseras på individens och/eller miljöns uppfattning om rätt och fel. Om den inre eller yttre kontrollen är stark är det lättare att avstå från brott.

Detta medför, för det första, att det är möjligt att påverka platser och riskmiljöer genom att t.ex. tydliggöra och motivera regler, uppmuntra att regler följs och att stärka möjligheterna att upprätthålla reglerna. För det andra kan individens exponering för riskmiljöer och platser förändras. Val av aktiviteter och umgänge kan förhindra att man uppehåller sig i antisociala miljöer. För det tredje kan individer påverkas genom en stärkt självkontroll och förändrad moraluppfattning utifrån föresatsen att brott inte ska ses som ett acceptabelt handlingsalternativ. Målet är att göra det enklare att stå emot externa frestelser att begå lagbrott.

Sammanfattningsvis är det inte, enligt modern forskning, så enkelt som att tillfället gör tjuven. Potentiella brottslingar kan påverkas av tillfället, platsen och miljön, men också av tydliggjorda regler, minskad exponering och stärkt självkontroll.

Marie Torstensson Levander är kriminolog och professor i Hälsa och Samhälle på Malmö Högskola.

ETT TREDJE SÄTT:

- Brott är resultat av en valprocess: frivillig och/eller en vanemässig handling
- **Valet är situationellt**, dvs resultatet av den motivation som uppstår när man utsätts för en frestelse eller provokation
- Brott är en moralhandling (individens och/eller miljöns uppfattning om rätt/fel).
- Man kan avstå från brott om den inre eller yttre kontrollen är stark

KONSEKVENSER:

1. FÖRÄNDRA PLATSER/MILJÖER

Ett problem: regelöverträdelser/lagbrott upplevs som –och är -oproblematiskt: inga konsekvenser

- Tydliggöra och motivera regler. Positiva och negativa konsekvenser.
- Öka möjligheter att upprätthålla regler och uppmuntra att man följer (legala) regler

2. FÖRÄNDRA EXPONERING FÖR RISKMILJÖER/PLATSER

- Val av aktiviteter och umgänge – förhindra att man "hänger och dräller" i antisociala miljöer och gäng med starka/destruktiva ledare etc.

3. FÖRÄNDRA INDIVIDER (INDIVIDER ÄR ANSVARIGA FÖR SINA HANDLINGAR & REGELSTYRDA)

Förändra moral (acceptans & respekt för regler) och förmåga att utöva självkontroll - brott ska inte ses som ett acceptabelt handlingsalternativ.

Öka förmågan att stå emot externa frestelser (provokationer/ konfrontationer) och att bryta mot lagen (exekutivt/kognitivt)

Teori i praktiken

Peter Lindström

Peter Lindström talade om vikten av erfarenhetsbaserad kunskap och dess förmedling, att utvärdera åtgärder, och orsaker till positiva och negativa resultat. Koncentrationen av brott i tid och rum har länge varit ”elefanten i rummet” inom brottsbekämpning, och i stor utsträckning ignorerats. Brott är i hög utsträckning koncentrerade till ett begränsat antal gärningsmän och brottsoffer såväl som till vissa platser, tidpunkter, produkter och fabrikat, liksom färdvägar. Brottslighet är inte jämnt fördelad. En liten grupp individer står för en mycket stor del av den registrerade brottsligheten.

När brottslighet studeras bör man skilja på *prevalens* (andelen personer/platser som riskerar att utsättas för brott som också blir utsatta), respektive *koncentrationen* (antalet brott som dessa personer/platser utsätts för).

Kriminalstatistiken redovisar sällan hur stor andel som utsatts för brott vid en plats och tidpunkt. Det medför risk att vi missförstår statistiken, t.ex. uppfattar en brottsvåg som egentligen inte är statistiskt säkerställd. Prevalensen erbjuder ett koncentrationsmått: hur många har utsatts för, eller begått, brott.

Ett praktiskt exempel gavs på prevalens och koncentration av brott i skolor i Malmö

respektive Stockholm, från ett pågående forskningsprojekt. Merparten skolor har anmält minst ett brott, men det säger ytterst lite om fördelningen av det totala antalet anmälningar. Rangordning av skolor utifrån antalet anmälda brott ger en betydligt mer nyanserad bild. Variationen mellan skolor är stor, med en stark koncentration av anmälda brott till ett mindre antal skolor, såväl i Stockholm som Malmö. Det statistiska sambandet är också starkt mellan två enskilda mätår, d.v.s. sannolikheten är hög att skolor med ett stort antal brottsanmälningar ett år återkommer i statistiken nästkommande år. Motsvarande mönster kan identifieras för merparten av alla brottstyper.

Peter lyfte vidare fram vikten av att situationsanpassa metodik och kunskapsinhämtning utifrån vad som är relevant i det enskilda sammanhanget. Inspiration från andras arbete *kan* vara till hjälp, men metoder behöver vanligen anpassas för att vara till hjälp lokalt.

Grundfrågan som den erfarenhetsbaserade kunskapen ska hjälpa till att besvara är: vilka grupper drabbas återkommande av en viss typ av brott, och hur kan vi rikta mer effektivt förebyggande åtgärder mot dessa grupper?

Peter Lindström arbetar inom Polisen och är docent på Malmö högskola.

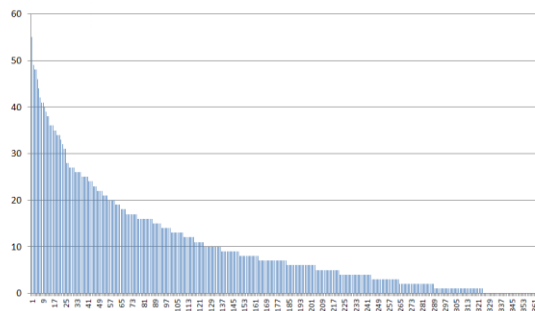
En distinktion när vi pratar brottslighet:

- a) **prevalensen**: "the proportion of units (people or places) available to be victimised which are in fact victimised" respektive
- b) **Koncentrationen**: "the number of victimisations which the average victimised unit (person or place) suffers"

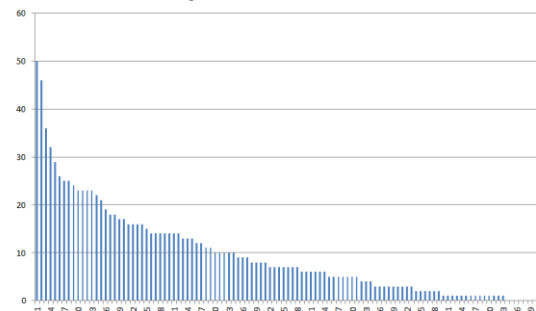
Bilder ur Peter Lindströms presentation.

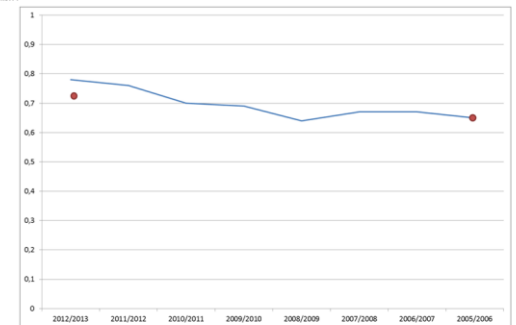
STOCKHOLMS LÄN: 20 procent av skolorna svarar för 55 procent av de anmälda brotten

Malmö stad: 20 procent av skolorna svarar för 54 procent av de anmälda brotten

Sambanden mellan antalet anmälda brott i skolorna 2013/14 och tidigare år

”En situationell insats kan potentiellt påverka 100 % av individerna, alltså göra det omöjligt att begå brott. Men om man lägger in överflyttningsspekten – att vissa individer förflyttar sig till en annan plats – då blir det intressant, för då får man en selektion av individer. Ett fåtal, som kommit långt i en kriminell karriär, de byter plats. Men merparten försvinner.”

Jan Lindström, Nacka kommun

”Ett stort problem är att vi ofta saknar statistiska ingångsvärden. Vi vet vanligen hur många brott som begås, men kan sakna kunskap om hur många potentiella brottsoffer vi har. Hur ska man t.ex. veta var det är farligt att parkera bilen om man inte känner till omsättningen – hur många bilar som står parkerade på platsen? Vi behöver förändra synsätt.”

Thomas Pettersson

Att identifiera och kartlägga – visualisering och analys

Vania Ceccato & Anders Östlund

Vania Ceccato lyfte fram behov, och nytta, av geografiska analyser i det brotts-förebyggande arbetet. Statistik presenterad i kartform ger möjlighet att visualisera och analysera lokala problembilder.

I arbetet med att analysera brottsmönster och korrelation mellan brottsfrekvens och bakomliggande faktorer började kartor tillämpas som verktyg redan under 1800-talet. Kartor ger en möjlighet att pröva olika hypoteser, t.ex. relationer mellan brottsplats och gärningsmannens eller brottsoffrets bostadsadress, eller frekvensen av brott i relation till krogar och restauranger. Varje brottstyp har sin egen dynamik, vilket gör det viktigt att varsamt välja ut vilka data som bäst kan karteras.

Kunskap om var brott begås kan bidra till en ökad förståelse för hur brott sker i tid, och i vilket rumsligt sammanhang. Genom analys kan hypoteser testas, och riskfaktorer identifieras. I förlängningen stärker det möjligheten att förstå brottsmönster, och därmed också det förebyggande arbetet.

Utmaningar i ökat användande av kartor omfattar bristande kunskap om kartering och dess möjligheter, brist på relevant data och tekniska stöd, liksom organisatorisk uppmuntran att främja användning av kartor.

Vid kartanalyser är det väsentligt att ta hänsyn till datakvalitet, i vilken skala analysen görs och med vilken geografisk noggrannhet brottsplatser redovisas. Olika mönster och brottsfrekvenser framträder beroende på vilken tidsperiod som redovisas, t.ex. tiden på dygnet. Val av mått har därmed stor inverkan på resultatet, och varje analys behöver förberedas ordentligt.

Kriminologen Anders Östlund ser en stor potential i att öka kunskapen och kompetensen för att utarbeta relevanta kartunderlag och utföra kartbaserade analyser på lokal nivå, t.ex. för att kartlägga relationer mellan brottsplatser och bostadsadresser för gärningspersoner och brottsoffer. Det finns också en stor potential till förbättring av Polisens nuvarande kartstöd, och av handledning i hur data bäst tas ut och analyseras.

Vania Ceccato är docent på KTH, Stockholm, och samordnare för nätverket Säkraplats.

Anders Östlund är kriminolog på verksamhetsområde Analys vid Polisen i Uppsala.

Varför är det viktigt att veta var brott sker ?

1. Identifiera den spatiala kontexten
2. Analysera brottsfördelning i rummet och tid
3. Hitta risk faktorer – testa hypoteser
4. Kartlägga brottsplats-gärningsman-brottsoffer
5. Förstå brottsmönster så kan vi förebygga brott

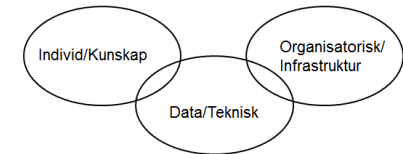
Quetelet

Of the Development of the Propensity to Crime (1831)

Etablera relation mellan faktorer

Utmaningar att skapa brottskartor?

Avstånd från hemmet*

Väldtäkter utomhus i Stockholms län 2006-2007

Distance decay

Misstänkta

Avstånd från hemmet	Antal	Kumulativ procent	GM medelålder
0-500	44	44.4%	34
501-1000	19	63.6%	30
1001-1500	4	67.7%	24
1501-2000	3	70.7%	34
2001-2500	4	74.7%	30
2501-3000	5	79.8%	28
3001-3500	1	80.8%	28
4001-4500	0	80.8%	0
4501-5000	2	82.8%	36
Över 5000	17	100.0%	41

N=99

Distance decay

Offer

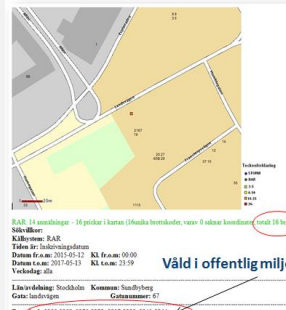
Avstånd från hemmet	Antal	Kumulativ procent
0-500	55	64.0%
501-1000	8	73.3%
1001-1500	4	77.9%
1501-2000	1	79.1%
2001-2500	2	81.4%
2501-3000	2	83.7%
3001-3500	1	84.9%
4001-4500	2	87.2%
4501-5000	2	89.5%
Över 5000	9	100.0%

N=86

*-Exklusive City & stadsdelar med större affärscentrum
-Galler stadsdelar med uteslutande bostäder

Våld i offentlig miljö

Två olika resultat från samma tid & plats

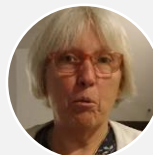
Våld i offentlig miljö

Tänk på syftet med sökningen!

Samtliga våldsbrott inom markeringen

Bilder ur Vania Ceccatos och Anders Östlunds presentationer.

”Både kommunen och Polisen använder kartor mycket, och polisen har tillgång till kommunens system. Varannan vecka går vi igenom skadegörelse, klotter, otrygga platser m.m. Det har gett jättemycket i vårt förebyggande arbete, och när vi ska tänka på åtgärder.”

Lena Brodin, Österåkers kommun

”Det finns en generell okunskap inom Polisen, men vi jobbar mycket med kartor i Farsta. Vår brottsamordnare går igen alla anmälningar, och kartor ger ett oerhört stöd när vi sitter och analyserar. Men alla kontor har inte en brottsamordnare med kompetensen att göra sådana analyser, det ser väldigt olika ut.”

Malin Darth, polis, Farsta

Hur kan vi lära och inspireras av varandra?

Workshopen bestod av korta pass följda av diskussioner

Kartläggning och analys – reliabilitet och validitet

Henrik Andershed

Kartläggningen är utgångspunkten i det brottsförebyggande arbetet. Brott och upplevelse av otrygghet är inte slumpmässiga fenomen. I regel finns det mer eller mindre tydliga mönster och koncentrationer, såväl av brott som upplevt otrygghet, i lokalsamhället. En väsentlig fråga rör vilka aktörer som ska samla in data, hur ofta data ska sammanställas och i vilket syfte. Analyser kan med fördel kombinera ett situationellt perspektiv med perspektiv på brottsoffer respektive gärningspersoner.

En bra grundregel är att kombinera flera datakällor och mått. Information om anmälda bostadsinbrott kan t.ex. kompletteras med uppgifter från bovärdar och andra lokala aktörer, brottsofferundersökningar m.m. Också intervjuer, fokusgrupper och rådslag kan komplettera med bredare perspektiv. Med en genomarbetad, bred analys stärks möjligheten att identifiera effektiva åtgärder. Det kräver en *kreativ och systematisk* utformning av mätning och kartläggning, där kompletterande mått bidrar till att säkerställa *validitet och reliabilitet*. Henrik redovisade teoretiska mått och metoder, och gav exempel rörande validitet och reliabilitet som kan stödja arbetet analyser av brottsstatistik och preventiva åtgärder.

En aktörsgemensam kartläggning och lokal problembild är också en central grund för samsyn och samordnade insatser. Kartläggning ger en lägesbild över vanligt förekommande brottstyper. I Örebro arbetar vi med det kunskapsbaserade arbetssättet *Effektiv Samverkan för Trygghet (EST)*. Information för vissa indikatorer samlas in varje vecka, analyseras, och lagras över tid, vilket möjliggör täta analyser men också mer långsiktiga kvartalsvisa analyser som grund för prioriteringar i det fortsatta arbetet. EST har särskilt fokus på offentlig miljö, utomhusmiljö i bostadsområden och i city, brott och andra fenomen som kan vara otrygghetsskapande. Sex kategorier med underliggande faktorer har utarbetats.

En stor utmaning för kartläggningen har varit att etablera organisationen. En första utmaning låg i att bestämma vilka parter som skulle samla in vilken information. Arbetet är kreativt, och systematiskt. Alla aktörers information samlas in till en *gemensam* analys.

Henrik Andershed är professor i kriminologi och psykologi vid Örebro universitet

KARTLÄGGNING – STARTEN I DET KUNSKAPSBASERADE ARBETSSÄTTET

En viktig utgångspunkt i det brottsförebyggande arbetet:

- Brotts och upplevelser av otrygghet är inte helt slumpmässiga fenomen.
- I regel finns det mer eller mindre tydliga mönster och koncentrationer av såväl brott som otrygghet i lokalsamhället.

Vissa personer, platser, och objekt är mer utsatta än andra.

- Brottsligheten är inte heller jämnt fördelad på veckans dagar och dygnets timmar.

Kartläggningsarbetet går bland annat ut på att identifiera koncentrationer och mönster av detta slag.

BRA, 2016

KARTLÄGGNING –VILKET SYFTE OCH HUR DÅ?

Vilket mått vi väljer beror på vilken frågeställning/ar vi har i vår kartläggning

- Vad är viktigt att kartlägga i vårt område och varför?

Vi väljer de mått som kan ge oss ett så bra/objektivt/systematiskt grundat svar som möjligt

- Reliabilitet OCH validitet!

Tänk kreativt men systematiskt angående **hur** vi ska mäta/kartlägga!

VAD SKER I OMRÅDET OCH HUR UPPLEVS DET?

Kartläggning

– Kräver information/kartläggning om nedanstående

Konkreta händelser, fenomen som kan tid- och platsbestämmas; anmälda brott, händelser polisen, otrygga platser, andra viktiga händelser som kan påverka otrygghet, kriminella processer. Kan ofta tid- och platsbestämmas. Tex. varje vecka – kan användas för kortare och längre analyser.

Bedömningar av området mer som helhet och hur olika händelser kan påverka området. Syftet inte primärt att specificit tid- och platsbestämmas. Tex. varje månad/år – kan användas för kortare och längre analyser.

VILKA ÄR ORSAKERNA? Orsaksanalys

– Kräver information/kartläggning om nedanstående

Situationellt perspektiv

Identifiera tänkbara orsaker till att problemet uppstår utifrån ett situationellt perspektiv. Är till exempel faktorer som har att göra med tid och plats av betydelse för att problemet uppstår?

Brottsofferperspektiv

Finns egenskaper hos brottsoffret/objektet som gör att problemet uppstår/att just de blir utsatta.

Gärningspersonsperspektiv

Finns egenskaper hos gärningsperson/er som kan förklara varför just den personen orsakar problemet/begår brottet.

Info behövs om specifika platser karaktäristika, offer, gärningspersoner + Befintlig statistik över området; arbetslöshet, trångboddhet, in- och utflytt, inkomstnivå, utbildningsnivå, andel ungdomar boende, skolresultat, etc. Tex. en gång per år.

HUR MÄTA BROTT, OTRYGGHET OCH ANNAT AV INTRESSE?

Endast en typ av mått tillräckligt?

Anmälda brott endast är vanligt i praktik – många begränsningar och olika mörkertal för olika typer av brott

- Ökningar eller minskningar behöver inte bero på faktiska förändringar i personer som begår brott utan exempelvis polisens aktivitet och brottsutsattas anmälningsbenägenhet

Därför bra med kompletterande mått

- Tex: Om både anmälda brott och offerundersökningar visar på minskning så finns mer stöd för att det är en **faktisk** minskning

Viktigt med alla våra mått att sträva efter hög **Validitet** OCH **Reliabilitet**

Predictive policing – prognosbaserat brottsförebyggande arbete

Peter Lindström

Peter Lindström presenterade inriktningen ”predictive policing” – prognosbaserat arbete – som sedan 2010 vuxit fram, först i USA med stöd från deras justitiedepartement, och som lett till att mycket forskning, liksom initiativ från näringslivet, initierats.

Predpol har tagit fram en produkt som producerar prognoser över förhöjda risker för brott redovisat på 150x150 meter stora kartceller. Poliser ges tillgång till datan när de ger sig ut på fältet, men det är inte självklart att de praktiskt använder sig av dem, vilket visar på vikten av att informera och arbeta tillsammans med dem som ska utföra det praktiska arbetet. Utvärderingar har också visat att det inte nödvändigtvis krävs dyra tekniska predictive policing-lösningar. Dessa visar också endast att det finns en sannolikhet – en förhöjd risk – för brott, inte att de faktiskt kommer ske på en viss plats.

I en rapport om bostadsinbrott drogs slutsatsen att brottsförebyggande resurser bör

koncentreras till platser där frekvensen är störst, och att dessa i högre utsträckning gemensamt bör strukturera sitt arbete. Resurser kan omfatta många aktörer, såsom Polisen, enskilda hushåll, villaägarföreningar, försäkringsbolag m.fl.

Vid sammanställningar av bostadsinbrott saknas i regel fullgod information om *när* inbrotten i praktiken skedde, eftersom de oftast sker när boende är på semester. Men utifrån sammanställd data går det att beräkna risker för upprepad brottslig verksamhet. Med en *near repeat calculator* – ett kostnadsfritt statistikprogram, krävs endast indata i form av brottskod och brottsplats och datum för händelsen. Programmet kan, utifrån statistiska modeller, beräkna ett signifikant och meningsfullt upprepningsmönster utifrån sammanställningen av tidigare brott.

— **Peter Lindström** arbetar vid Polisregion Stockholm och Malmö högskola

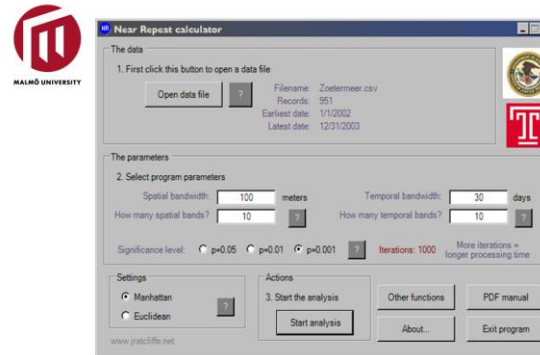
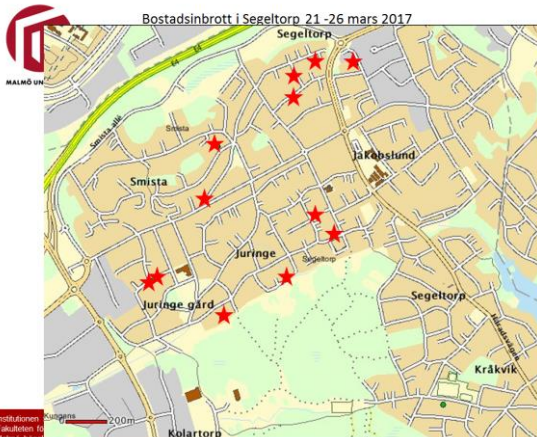
Att beräkna risker för upprepade utsatthet och "near-repeat victimization"

Allt som behövs är:

1. Uppgifter om brottskod och brottsplats (geokoder i x- och y-led)
2. Datum för brottsbändelsen
3. Near Repeat Calculator – dvs. ett statistikprogram som kan laddas ner kostnadsfritt från Temple University (sponsrat av amerikanska justitiedepartementet)

Exempel: I det berörda området visar den statistiska uträkningen att det är 3,45 gånger förhöjd risk för inbrott inom 200 meter, och två veckor efter, tidigare villainbrott. Resultatet av den statistiska beräkningen väcker frågor om hur grannar kan informeras om denna förhöjda risk, och hur brottsförebyggande insatser kan koordineras.

I Huddinge informerar Polisen berörda brottsförebyggande aktörer utifrån de mönster de identifierar i datakörningarna, som ett komplement till det ordinarie brottsförebyggande arbetet. Polisen och andra aktörer har möjlighet att förstärka närvaron i områden där det bedöms finnas en förhöjd risk för upprepade brottslighet.

Resultat för Huddinge

Statistical specifics

The following tables provide detailed findings.
This color indicates that the statistical probability is at the best possible level for your chosen number of iterations (p=0.001).
This color indicates that the statistical probability is at least p=0.05 or better.

Observed over mean expected frequencies table

	0 to 14 days	15 to 28 days	29 to 42 days	43 to 56 days	57 to 70 days	71 to 84 days	85 to 98 days	99 to 112 days	113 to 126 days	127 to 140 days	More than 140 days
Same location	3,36	1,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,28
1 to 200 meters	3,45	2,26	1,67	1,09	1,55	0,00	0,39	0,79	0,43	0,44	0,46
201 to 400 meters	1,76	0,88	0,50	2,30	0,44	1,03	0,58	1,33	0,42	1,54	0,86
401 to 600 meters	1,05	1,13	1,03	1,03	0,87	0,73	0,80	1,62	1,24	1,67	0,89

Bilder ur Peter Lindströms presentation.

Stadsmiljöns betydelse för säkerhet och trygghet

Vania Ceccato & Jan Landström

Stadsplanering och byggande och underhåll har stor betydelse för brottsförbyggande arbete. Miljö och människa interagerar. Brottspreventiv urban design (eller ”Crime prevention through environmental design, CPTED), med historiska rötter i 1960-talet, sätter fokus på hur stadens och bebyggelsens utformning kan stärka trygghet och verka brottsförebyggande. Åtgärder kan röra till exempel tydliggjorda gränser mellan offentliga och privata rum, stärkt upplevelse av social kontroll exempelvis genom att utforma bebyggelse så att fönster ger möjlighet till överblick. Effekten av brottspreventiv urban design har bekräftats i flera internationella forskningsstudier.

Vania uttryckte att en säker och trygg miljö måste vara en plats för alla. Kan man bygga en säker och inklusive miljö? Det är möjligt, men det är vår största utmaning. Nu bygger vi mängder av nya bostäder i bl.a. Stockholm, och det kommer att bli ännu fler. Det är mycket lättare att tänka på hur man utformar staden i design stadiet än att försöka fixa till efteråt. Det blir dyrare, mycket svårare att uppnå samma effekt, och man löper risken att exkludera folk när man försök 'fixa till' med grindar och andra små ändringar. Hon säger att nyckel är att bygga bostäder med en design som tar hänsyn till säkerhet och trygghet från början. Detta görs bäst på design-/planeringsstadiet när arkitekter och planerare först tänker igen sina layouter för byggnader, fönster, och gator. Men det handlar

inte om 'att rita och dra' därifrån. Man måste komma ihåg att för ett väl fungerande och tryggt område krävs att man etablerar ett samtal med invånare, lokal polis och andra som bor och verkar i området – det är ju de som ska se till bl.a. att området underhålls, något som är viktigt för både människors säkerhet och trygghet. Brottsprevention genom urban design handlar alltså även om att säkerställa ett bra och kontinuerligt underhåll efter att området byggs.

Jan Landström beskrev Nackas arbete med brottspreventiv urban design, som initierades i samarbete mellan kommunens miljö- och stadsbyggnadskontor och polisen år 2000. Dialog fördes med politiker, fastighetsägare, planeringsarkitekter m.fl. 2001 antog kommunen riktlinjer att brottsförebyggande åtgärder ska iakttas i den fysiska planeringen, från arbete med översiktsplan och detaljplaner till bygglovs- och genomförandeskedet.

Utmaningar i arbetet har innefattat att implementera kunskap och processer i den löpande stadsplaneringen, säkerställa att höjd tas för eventuellt högre bygg- och underhållskostnader, och att finna en balans i kommunens roll gentemot byggherren.

En lösning som varit framgångsrik har varit att utarbeta brottskonsekvensbeskrivningar, vilket tillämpats bland annat i planeringen av ny bebyggelse på Kvarnholmen.

Praktiska exempel på utvecklingsarbete i Nacka omfattar bland annat utarbetandet av en checklista för certifiering av parkeringsplatser och parkeringshus i syfte att reducera bilbrottsligheten. Få områden har certifierats, men kunskap har tillämpats i många projekt. I Fisksätra ledde ombyggnad av parkeringsplatser i samarbete med fastighetsägare till en långsiktig halvering av bilinbrott. Också ombyggnad och sektionering av tidigare sammanhållna större källarförråd minskade inbrott kraftigt. En systematisk kartläggning av brott inom kommunens skolor ledde också till fysiska åtgärder som minskade antalet brott betydligt. I en skola, där rektorsexpeditionen flyttades ned till skolans entré, närmast upphörde brottsligheten.

Det krävs fortsatt arbete inom kommunen för att göra brottspreventiva åtgärder till en naturlig del av den fysiska planeringen. Ett råd till andra brottsförebyggande tjänstemän inom kommuner är att sätta sig ned med planhandläggare och be dem guida genom planärendet. Samarbete och dialog är väsentligt för att säkerställa att förebyggande åtgärder beaktas i planeringen.

Vania Ceccato är docent på KTH, Stockholm, och samordnare för nätverket Säkraplaser.

Jan Landström är säkerhetssamordnare i Nacka kommun

Varför bör vi bry oss om hur vi planerar, bygger och underhåller våra städer?

1. Miljö ↔ människor aktiv
2. Befintlig miljö - gör det svårare att begå brott!
3. Bygga bostäder med "Brottsprevention genom urban design" eller så kallad CPTED
4. Nya bostäder i Stockholm – Bygg "rätt" från början, dyrare att fixa till efteråt
5. CPTED funk! Men det handlar inte om att bygga och dra!

Utmaningar – nationellt /lokalt

Det saknas regelverk/riktlinjer för projekt om hur man bygger säkert från början.

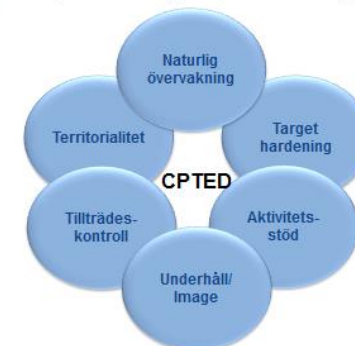
Problemet är att det blir mycket dyrare att "fixa till" när bostadsområdena är färdiga än att tänka på detta redan i planeringsstadiet.

På lokal nivå, är det inte annorlunda. Det saknas kunskap om hur mycket CPTED används i nyproduktion eller i befintliga miljöer

- Extra kostnad för nyproduktion
- Förankring saknas i planeringsprocessen

Brottsprevention genom urban design - principer

CPTED - Crime Prevention Through Environmental Design

Hur bygger vi in trygghet i närmiljön?

Nyproduktion

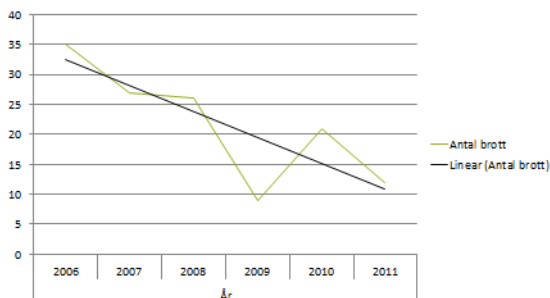
- Implementering av den brottsförebyggande aspekten i stadsbyggnadsprocessen.

Befintlig bebyggelse

- Certifiering av P-platser och garage
- Ombyggnation och samverkan kring "Hotspots"
 - P-platser och garage
 - Skolan
 - Källarförråd

Inbrott i bil på certifierade P-platser i Fisksätra.

Bilder ur Vania Ceccatos och Jan Landströms presentationer.

”När man jobbar med stora projekt i utsatta bostadsområden ska entreprenadtävlingar ske enligt regelverk för upphandling. Är det felsekrivet i programmet från början är det svårt att rätta till efteråt. Så det är kolossalt att få med perspektiven från början. Glömmer man t.ex. att efterfråga en analys av hur folk rör sig på gatorna, vilka destinationer som är betydelsefulla etc., så kan man inte komma med sådana krav efteråt. Så gör rätt, och få rätt avgränsning, från början.”

Bo Grönlund

En stor del av de nya kunskaperna i situationsbaserad brottsprevention är fortfarande begränsad till universitet och forskningsinstitut. Ett viktigt mål för detta nätverk är att engagera akademiker, säkerhetsexperten, poliser och utövare från olika områden i utveckling av kunskap, erfarenhetsutbyte och spridning av kunskande genom att tillhandahålla en knutpunkt för information om situationsbaserad brottsprevention i Sverige. **Säkraplatser** är ett tvärvetenskapligt nätverk som kopplar lokala behov av kunskap om situationsbaserad brottsprevention till ett nationellt och internationellt nätverk av experter och institutioner.

Nätverket har sin bas på Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) i Stockholm och skapar, med stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå), en rad initiativ för utveckling av lokal kunskap och informationsutbyte.

Orsaksanalys av problembilder – grunder om varför och hur

Henrik Andershed & Patrik Wallin

Brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete handlar om att påverka orsakerna till ett problem. Vi måste därför förstå *varför* ett problem uppstår och analysera tänkbara faktorer som bidrar till att ett brott sker vid en viss plats och tidpunkt. En orsaksanalys syftar till att försöka finna dessa faktorer. Via kartläggning får vi reda på problemen, sedan inleds analysen, där vi identifierar återkommande eller ökande problem som prioriteras för insatser. En välgrundad orsaksanalys stärker förutsättningarna att finna effektiva insatser.

I orsaksanalysen kan de tidigare nämnda tre perspektiven användas som grund för att sortera orsaker: det situationella, samt brottsoffer- och gärningsmannaperspektiven. Olika typer av brott kan ha skilda bakomliggande orsaker, och orsakerna kan skilja mellan olika platser. Analysen bör därför begränsas till en typ av brott eller otrygghetsaspekt i taget. Ytterligare information kan krävas, och kan ske genom t.ex. intervjuer, fokusgrupper, rådslag eller direktobservationer på plats. Brainstorming om orsaker, diskussioner, lokalkännedom och sökning av tidigare forskning kring brottstypen kan också bidra till analysen. Det brottsbelastade området kan också jämföras med andra områden som inte uppvisar samma problematik.

De identifierade möjliga orsakerna bör sedan provas på ett systematiskt sätt: påverkar de insatser som väljs de orsaker som identifierats, och ger det en faktisk förändring av den problematik som vi avser förändra? Ofta beror problem på flera orsaker som kan interagera med varandra, vilket innebär att man kan behöva pröva fler hypoteser för att lösa ett problem. Sex kontrollfrågor bör kunna besvaras innan en analys slutförs: vad, var, när, vem, varför, hur?

Patrik Wallin, Örebro kommun, redogjorde för systematiskt arbete enligt EST-modellen i stadsdelen Vivalla. Arbetet initierades under 2013, när social oro förstärktes i stadsdelen, när Polisen, kommunen och fastighetsbolag alla såg ett behov av stärkt systematik och strukturerad samverkan. Veckovisa telefonavstämningar infördes och arbete initierades att tillsammans kartlägga utvecklingen. Örebro universitet tillkom som part omkring ett halvår senare.

Det digitala kartläggningsverktyget ger en överblick över de indikatorer som följs upp, och det är möjligt att få en detaljerad bild av var och när skadegörelse rapporterats in, liksom att kartlägga mönster bland händelser. Genom en direkt koppling till ”street view” är det möjligt att direkt skaffa sig en uppfattning om den

omedelbara omgivningen. I arbetet tillämpas de tre analyskategorierna, för att kartlägga identifiera och kartlägga orsaker, liksom för att diskutera möjliga åtgärder.

Patrik betonar att exemplet är *ett* av många möjliga tillvägagångssätt, och att det är väsentligt att samarbeta med andra orter och platser, och utbyta goda erfarenheter framöver.

— **Henrik Andershed** är professor i kriminologi och psykologi vid Örebro universitet

Patrik Wallin är brottsförebyggarestrateg på Örebro kommun

VIA KARTLÄGGNING FÅR VI REDA PÅ PROBLEM – SEDAN GÖR VI ANALYS

Vi identifierar ett återkommande eller ökande problem som vi beslutar oss för att prioritera för insatser

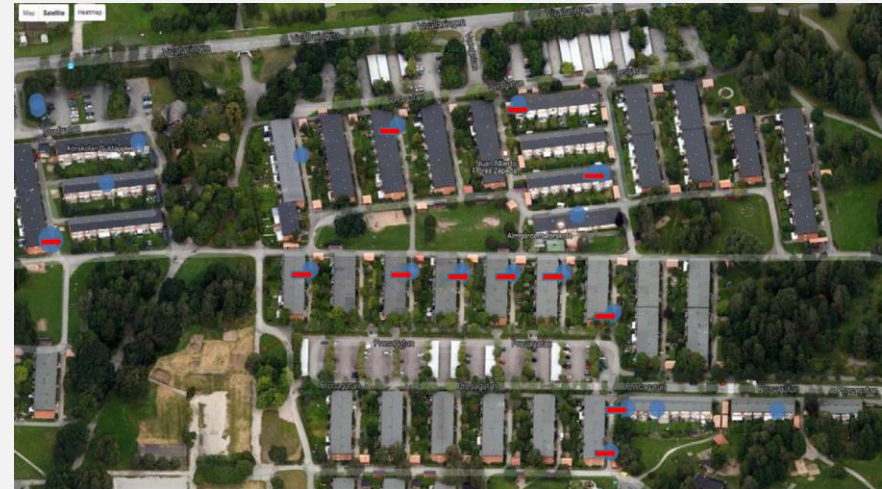
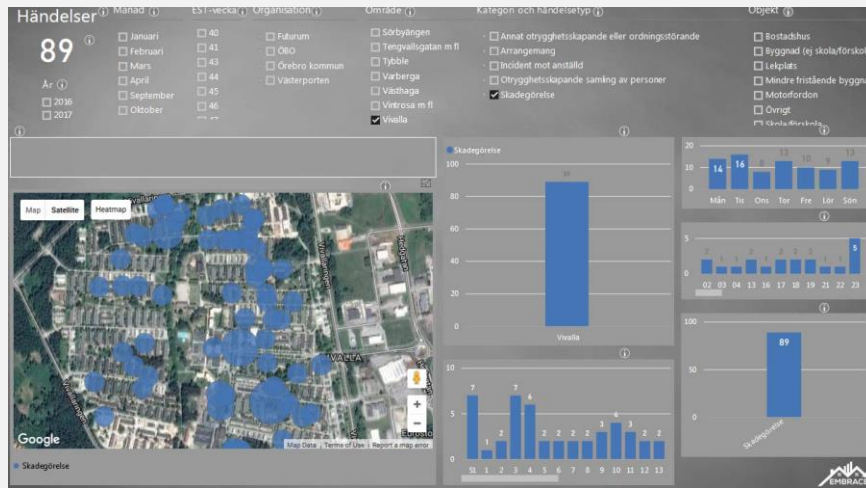
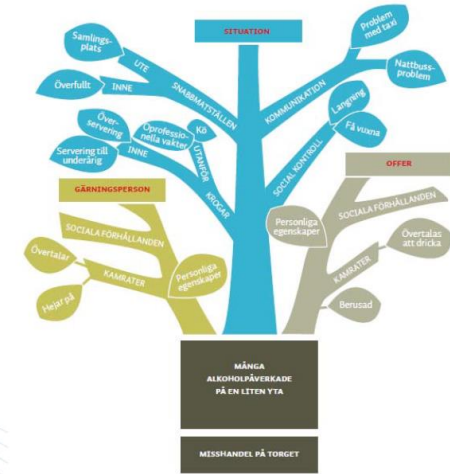
Bättre möjligheter för effektiva insatser om vi nu innan insatserna gör en välgrundad orsaksanalys

- Viktigt – istället för att direkt hoppa till lösningarna/insatserna – innan vi ens har ordentligt analyserat vilka orsakerna sannolikt är

Det är orsakerna vi vill påverka med våra insatser

EXEMPEL PÅ VISUALISERING AV ANALYS

Bilder ur Henrik Andersheds och Patrik Wallins presentationer

Hur går vi vidare?

Johan Lindblad

Workshopens presentationer summerades av Johan Lindblad, som särskilt lyfte fram stadsmiljöns betydelse för brott och trygghet. I en tid som präglas av ett högt tempo i bostadsbyggandet blir det viktigt att göra rätt från början, planera helhetsmiljöer och tänka in trygghetsskapande åtgärder i stadsplanering och arkitektur. Behovet av ökad kunskap och utvecklade riktlinjer är stort, och arbetet behöver förankras såväl politiskt som i stadsbyggnadsprocessens rutiner. Nacka utgör ett exempel på hur brottsförebyggande perspektiv kan integreras i stadsbyggandet, men visar också på vikten av att säkerställa att arbetet är konsekvent och lever vidare.

Ett annat område som lyftes fram under dagen rörde behovet av välgrundade orsaksanalyser och problembilder som grund för verkningfulla åtgärder. Situation, brottsoffer och gärningsperson utgör tre kategorier som kan vägleda analysen. Det är dock viktigt att inte fokusera på för mycket i en och samma analys – då finns det risk att resultatet blir generiskt.

Olika typer av brott har olika orsaker, och orsaker varierar mellan olika platser och olika tider. En koncentrerad analys, som använder visuella hjälpmedel och presentationer såsom kartor, kan effektivisera analysarbetet och bidra till att finna mönster i tid och rum, som grund för åtgärder.

Johan reflekterade också över nätverkets funktion och hur arbetet kan stärkas framöver. En väg framåt kan vara etablering av arbetsgrupper i olika sakfrågor, såsom kartstöd, predictive policing, datakvalitet i analyser etc.

Nätverket kan också bidra till att dela, föra ut och sprida kunskap mellan organisationer, till exempel i frågor som rör brottsanalys. Ett tredje tema kan röra stadsbyggnadsfrågor, den politiska agendan och brottsförebyggande samverkan i de kommunala planeringsprocesserna.

Johan Lindblad, Brottsförebyggande rådet.

Nätverkets syfte

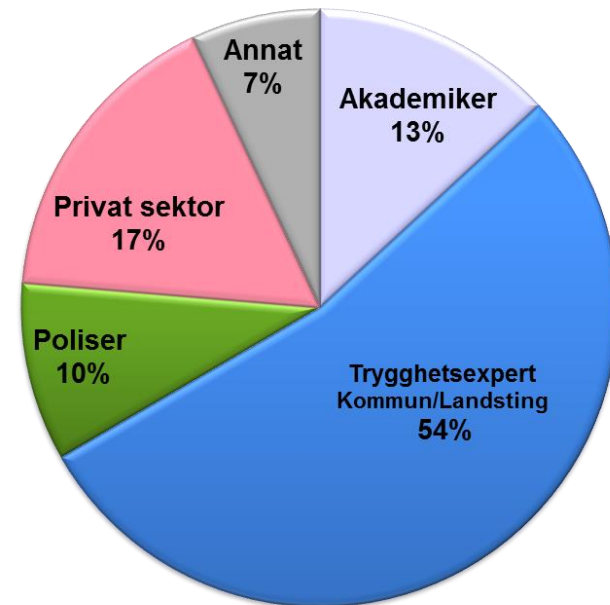
Syftet med nätverket **Säkraplats** är att förbättra kunskapsbasen kring situationsbaserad brottsprevention i Sverige.

Detta mål uppnås genom:

1. Information och kunskapsspridning
2. Anpassad utbildning
3. Utveckling av forskning & metoder
4. Utvärdering av praxis
5. En nationell och internationell knutpunkt för kunskap och information

Workshopdeltagarnas fördelning

Nord	11 %
Stockholm	27 %
Stockholms förorter	42 %
Syd	20 %

Planerade aktiviteter 2017-2018

- Internationellt seminarium: [“Eyes & apps on the streets: From natural surveillance to crime sousveillance”](#) (8:e september 2017)
- **Den andra Nationella workshopen: ”Genomförande och utvärdering”**, okt/nov 2017
- Kurs: [”Safety in the making”](#), våren 2018

Är du intresserad av visualisering och analys med kartor? Om det finns intresse kan vi under 2018 erbjuda en kurs i **”Att handla med kunskap från statistik och kartor”**. Anmäl ditt intresse genom att kontakta [Vania Ceccato](#).

Följ oss:

- Hemsida: <https://www.sakraplatser.abe.kth.se>
- Twitter: [@sakraplatser_n](https://twitter.com/sakraplatser_n)
- Facebook: <http://www.facebook.com/sakraplatser>

Kontakt oss: info@sakraplatser.abe.kth.se

